

Temeljne odrednice MONTESSORI PEDAGOGIJE

Pedagogija Marije Montessori – tzv. Montessori pedagogija, sigurno je poznata svima koji se bave odgojem i obrazovanjem i vjerujemo da je većina odgojno-obrazovnih stručnjaka upoznata barem s nekim njezinim načelima.

No, kako bismo Vas podsjetili zašto je upravo Montessori pedagogija model odgoja i obrazovanja čiji se elementi vrlo često primjenjuju u suvremenoj odgojno-obrazovnoj praksi, usprkos tome što njezini počeci sežu još u početak 20. stoljeća (Davies, 2022), u nastavku smo izdvojili neke zanimljive činjenice na kojima se temelji Montessori pedagogija. Uz njih možete pronaći i neke primjere iz odgojno-obrazovne prakse koji ih potkrepljuju. Pa, krenimo:

1. TRI FAZE RAZVOJA OD NOVOROĐENČETA DO ODRASLE OSOBE

Maria Montessori smatrala je da postoje tri faze razvoja od novorođenčeta do odrasle osobe, odnosno razlikovala je **fazu temeljne izgradnje** (do šeste godine), **fazu daljnje izgradnje** (od šeste do dvanaeste godine) i **fazu pregradnje** (od dvanaeste do osamnaeste godine). Prva faza je labilna razvojna faza jer je karakterizira intenzivno učenje i razne

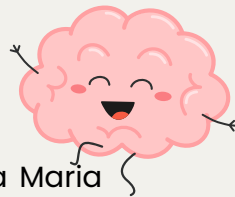

promjene. Druga faza je stabilna jer se tijekom iste unapređuje i diferencira mnogo od onoga što se prethodno naučilo, dok je treća faza ponovno labilna jer ju opisuju također brojne promjene i nova iskustva (Schäfer, 2015).

Djeca do otprilike svoje šeste godine usvajaju informacije bez posebnog truda i s lakoćom, baš poput spužvica.

2. UPIJAJUĆI UM

Upijajući um je pojam koji je uvela Maria Montessori, a odnosi se na to da djeca **do otprilike svoje šeste godine usvajaju informacije bez posebnog truda i s lakoćom, baš poput spužvica**. Ima smisla, zar ne? No, kako kaže Maria Montessori, spužva upija prljavu vodu s jednakom lakoćom kao i čistu, i baš zbog toga, odrasli trebaju posebno paziti da budu pozitivni uzori djeci u tom razdoblju.

PIŠE: VALENTINA GORŠE

Ovdje je zanimljivo spomenuti i kako je upravo Maria Montessori prepoznala da djeca imaju prirodnu želju, odnosno unutarnju motivaciju za učenjem. Naglasak stavlja na praktično, konkretno učenje jer djeca lakše uče ako nešto mogu vidjeti i držati u rukama (Davies, 2022).

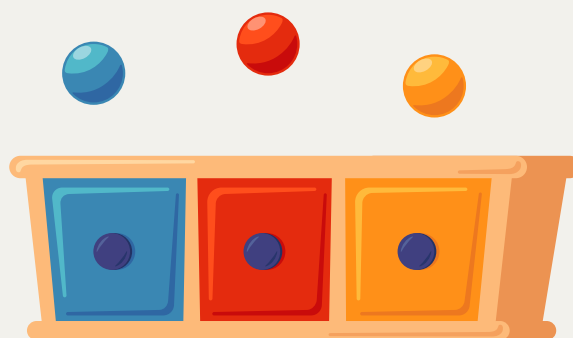

Matematika se, prema Montessori pristupu, lakše usvaja kroz praktično učenje jer djeca lakše prelaze na apstraktno („na papiru“) ako imaju konkretan temelj.

Što to znači? U Montessori okruženju djeci se nude razni materijali, poput malih zlatnih kuglica koje predstavljaju niz brojeva, primjerice od 1 do 10, blokovi koji predstavljaju neki broj, primjerice 1000, i slično, te djeca uče zbrajati uzimajući kuglice ili blokove, odnosno držeći u rukama vrijednosti koje ih simboliziraju. Takvi i slični poticaji dostupni su gotovo u svakoj sobi dnevnog boravka, zar ne?

3. RAZDOBLJA POSEBNE OSJETLJIVOSTI

Što su zapravo razdoblja posebne osjetljivosti? Jednostavno rečeno, to su razdoblja u kojima djeca pokazuju poseban interes za neko konkretno područje, odnosno usmjerena su na učenje nekih konkretnih vještina ili koncepta.

Tako se, primjerice, djeca rane dobi mogu nalaziti u razdoblju posebne osjetljivosti za jezik, red, detalje, usvajanje pokreta, istraživanje pomoću osjetila... Montessori pedagogija nalaže da je kod djece potrebno poticati interes za usvajanje vještina nudeći im različite aktivnosti s obzirom na razdoblje u kojem se nalaze jer kada su ona intrinzično motivirana za učenje, to će učiniti bez ikakvih poteškoća (Davies, 2022).

CRTICE IZ MONTESSORI PRAKSE

Primjerice, ako se dijete nalazi u razdoblju posebne osjetljivosti za jezik, što se može prepoznati po tome što promatra usta drugih dok govore, počelo je brbljati, ponavljati što govore drugi, i slično, Montessori pristup predlaže da odrasli u djetetovom okruženju trebaju imenovati sve oko sebe vlastitim imenom, čitati djetetu knjige, koristiti bogati rječnik, razgovarati s njime, a da mu pritom daju dovoljno vremena da može odreagirati (Davies, 2022).

4. POLARIZACIJA PAŽNJE

Polarizacija pažnje također je pojam koji opisuje Maria Montessori, a odnosi se na sposobnost intenzivne koncentracije djece na određene aktivnosti, stvari ili funkcije u okruženju u određenim fazama njihova života.

To ne znači da se ona satima mogu baviti nekom aktivnošću, **već da je kvaliteta**

njihove koncentracije tijekom neke aktivnosti vrlo visoka, bez obzira na to što možda traje samo nekoliko minuta. Uloga odraslih ogleda se u tome da kod djece potiču takve koncentrirane aktivnosti (Schäfer, 2015) kojima će se kod njih potaknuti razvoj različitih područja.

CRTICE IZ MONTESSORI PRAKSE

Primjerice, djetetu od jedne godine vrlo je zanimljivo gurati gumbić ili sličnu stvar u odgovarajući otvor i zasigurno ste primijetili da to radi koncentrirano. Prema Montessori pristupu, dovoljno je da odgajatelji ili roditelji, kako bi kod djeteta potaknuli takvu aktivnost, približe djetetu gumbiće i kutijicu s poklopcem na kojem je otvor te da primjerom pokažu kako se ubacuje gumbić u kutijicu. Nakon toga, dijete će samo nastaviti aktivnost te, posljedično tome, usvajati brojne vještine i razvijati se u različitim pravcima (Schäfer, 2015).

5. SLOBODA U GRANICAMA

Montessori pedagogija zalaže se za to da odrasli djeci jasno objašnjavaju što se od njih očekuje, da se dogovore pravila prema kojima će djeca živjeti kako bi naučila biti odgovorna i poštovati druge, ali da unutar tih granica imaju slobodu izbora (Davies, 2022). Upravo su postavljena pravila i granice okvir zaštite i sigurnosti koji je djeci potreban i unutar tog okvira ona imaju slobodu u načinu na koji će stjecati nova iskustva (Buczynski i suradnice, 2019).

Primjerice, prema Montessori pedagogiji, dijete se može slobodno kretati po sobi dnevnog boravka, učionici ili dnevnom boravku sve dok ne ozlijedi nekoga ili oštetiti neki predmet. Ili, dijete može samostalno odabrati što će odjenuti ujutro za školu ili vrtić ako je odjeća odabrana u skladu s godišnjim dobom. Također, djeca u Montessori školama imaju slobodu izbora aktivnosti kojom će se baviti sve dok su materijali za tu aktivnost dostupni (Davies, 2022).

Ovdje se valja osvrnuti i na nagrađivanje i kažnjavanje djece kao odgojna sredstva. Ona se često koriste u odgoju djece, no Montessori pristup ih ne podržava jer kod djece potiču ovisnost (Schäfer, 2015). Djeci ne treba vanjska motivacija za učenjem (Schäfer, 2015) jer, prema Montessori pedagogiji, kao što smo već spomenuli, djeca imaju prirodnu želju za učenjem, a na nama je da im osiguramo poticajno okruženje za to (Davies, 2022), o čemu će nešto više riječi biti kasnije.

6. „POMOZI MI DA TO UČINIM SAM“

Upravo izreka „Pomozi mi da to učinim sam“ predstavlja **moto Montessori pedagogije**. To ne čudi, s obzirom na to da su **samostalnost i odgovornost** dvije vještine na koje se stavlja naglasak u ovom pristupu (Davies, 2022), a upravo one proizlaze iz te rečenice.

CRTICE IZ MONTESSORI PRAKSE

Davies (2022) objašnjava kako kroz Montessori pristup **djeca uče biti nevjerovatno samostalna**, ali ne zato da bi ona odrasla što prije, nego zato što to zapravo djeca vole – „Vidimo zadovoljstvo na njihovim licima kad sami obuju cipele, stave nešto na svoje mjesto ili pomognu prijatelju.“, navodi Davies (2022:19). To dovodi do razvoja odgovornosti jer neovisnošću djeca zapravo uče biti odgovorna za brigu o sebi i svijetu oko sebe. Jer, primjerice, kada djeci omogućimo da sama stavljaju neki predmet (npr. čašu) na za to predviđeno mjesto, **ona uče kako pažljivo rukovati s tim predmetom kako ga ne bi slomila ili pokvarila**, odnosno postaju odgovorni za stvari iz svoga okruženja.

7. INDIVIDUALNI RAZVOJ DJECE

U središtu Montessori pristupa je **dijete i njegov individualni razvoj**. Montessori pedagogija poštuje individualni razvoj djeteta i razlike među djecom kada se radi o procesu učenja i usvajanja znanja, vještina i sposobnosti.

To znači da ovaj pristup poštuje činjenicu da svako dijete ima drugačiju razinu energije, fokusirano je u različitim trenucima te odabire sebi prikladan način učenja – vizualni, zvučni, taktilni ili kombinirani tip učenja (Davies, 2022).

**Slobodan rad -
centralni oblik u
Montessori
pedagogiji.
Podrazumijeva da
djeca sama odlučuju
što će raditi i koliko
dugo.**

Ovdje do izražaja dolazi upravo slobodan rad, kao centralni oblik nastave u Montessori pedagogiji. On podrazumijeva to da **djeca sama odlučuju što će raditi, koliko dugo i u kojoj socijalnoj formaciji**. Riječ je o vremenu u kojem je dijete najviše koncentrirano s ciljem samostalnog i odgovornog učenja i rada. Naravno, preduvjet takvom učenju je pripremljena okolina, koja je opisana nešto kasnije. Upravo slobodan izbor rada djeci omogućuje da određene sadržaje obrade do onog stupnja koji je bitan za njihov razvoj. Također, kod djece potiče samostalnost i odgovornost te visoku motivaciju na zadatak (Buczynski i suradnice, 2019).

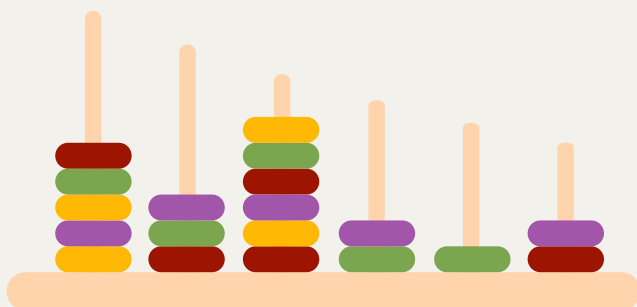

8. PROMATRANJE

Davies (2022) ističe kako je osnova Montessori pristupa promatranje, a njega objašnjava kao „ponašati se poput kamere na zidu“ (Davies, 2022:20). Dakle, uloga odraslih je ta da budu objektivni i da bilježe samo ono što vide (npr. djetetove pokrete, postupke, komunikaciju), a ne da se prilikom praćenja djeteta vode nekim prebrzim zaključcima, pristranošću, predodžbama o njemu, i slično. Jedino tako će moći uistinu pratiti djetetov razvoj i razvojne promjene, uočiti što ga zanima (i moći mu ponuditi materijale i poticaje u skladu s time), ali isto tako uvidjeti i kada postoji potreba za postavljanjem granica ili pružanjem pomoći djetetu. Sve ovdje navedeno može se sažeti u jednu rečenicu: „Promatraj dijete, ono će ti pokazati (svoj) put.“, kako to ističe Bašić (2011:205).

Ovdje je zanimljivo spomenuti kako je Maria Montessori smatrala da je, kako bi se uistinu istražila priroda djeteta, dijete potrebno promatrati u uvjetima njegovog „slobodnog kretanja“, a ne dok sjedi u školskoj klupi jer se tada ne ponaša prirodno, slobodno, odnosno nije „pravo dijete“. Baš zato je Montessori okruženje takvo da se u njemu djeca slobodno kreću i sami traže poticaje koji su im potrebni za njihov razvoj i upravo u njemu, prema mišljenju Marije Montessori, nastaje znanstvena pedagogija (Bašić, 2011).

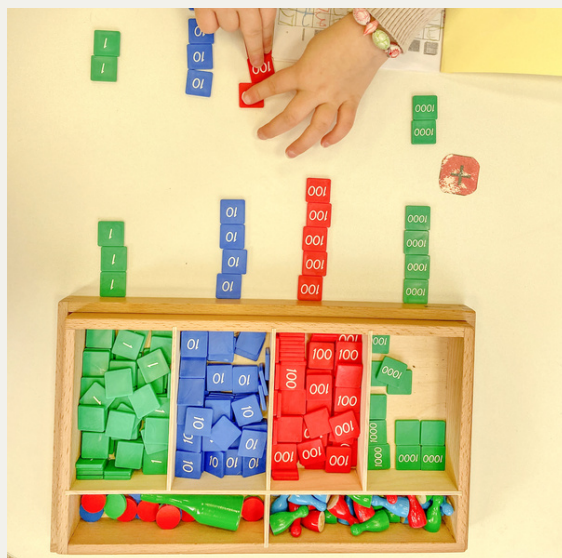

Montessori okruženje je okruženje u kojem se djeca slobodno kreću i sami traže poticaje koji su im potrebni za njihov razvoj.

9. PRIPREMLJENO OKRUŽENJE

Mogli ste već u više navrata primijetiti da je značaj pripremljenog okruženja u Montessori pedagogiji iznimno velik. Baš zbog toga, potrebno je posvetiti nešto više prostora i ovome Montessori načelu.

Davies (2022) navodi kako je velik dio njezinog posla u Montessori školi gotov i prije nego što djeca dođu, a on se odnosi upravo na pripremu okruženja za učenje. Maria Montessori u tom kontekstu govori kako odrasli ne mogu formirati djecu kako žele, ali mogu pedagoški oblikovati okruženje u kojem djeca borave, razvijaju se i otkrivaju vlastite mogućnosti. Takvo okruženje treba biti primjereno razvojnim potrebama djece (Bašić, 2011).

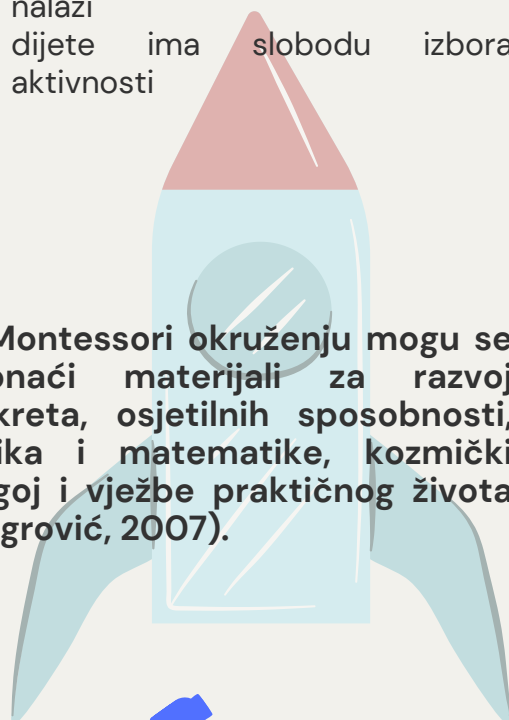
Kako izgleda jedna Montessori učionica?

U Montessori učionici stolovi i stolice su slobodno raspoređeni u prostoru, te se ona dijeli na različite kutije (npr. kutić za čitanje, matematiku, slikanje, prostor za razgovor u krugu, i slično). Ukrašena je biljkama i raznim dječjim radovima. Materijali za rad, odnosno pribori za pojedine vježbe djeci su ponuđeni u otvorenim ormarima i uvijek se nalaze na istom mjestu, u istom obliku i složeni su istim redoslijedom (Jagrović, 2007).

No, kako znamo da je neka aktivnost, odnosno materijal za igru i učenje koji nudimo baš Montessori aktivnost, treba zadovoljavati neke pretpostavke (Davies, 2022):

- obično je usmjerena na razvoj jedne vještine
- pri izradi se preferiraju koristiti prirodni materijali (drvo), a predmeti se pohranjuju u spremnike također od prirodnog materijala (npr. pletene košare)
- obično ima svoj početak, sredinu i kraj
- potpuna je jer je dovršavanje aktivnosti vrlo važno za djetetov osjećaj ovladavanja nekom vještinom
- organizira se na pojedinačnim pladnjevima i u košarama u kojima se nalazi sve što je potrebno da se samostalno izvrši neki zadatak
- može se svladati ponavljanjem jer je odabrana s obzirom na razinu razvoja na kojoj se dijete trenutno nalazi
- dijete ima slobodu izbora aktivnosti

U Montessori okruženju mogu se pronaći materijali za razvoj pokreta, osjetilnih sposobnosti, jezika i matematike, kozmički odgoj i vježbe praktičnog života (Jagrović, 2007).

10. MONTESSORI ODGOJITELJI - UČITELJI

Već smo više puta spomenuli ulogu odraslih u Montessori pristupu, no ovdje ćemo se još osvrnuti na to koja je konkretno uloga odgojitelja, odnosno učitelja u Montessori vrtićima i školama. Buczynski i suradnice (2019) navode kako je to nenametljivo pružanje pomoći i poticanje samostalnog rada kod djece. **Njihov zadatak je pripremiti okruženje u kojem se djeca osjećaju ugodno i koje ih potiče na samostalno učenje.** Montessori učitelji promatraju djecu i na temelju toga izrađuju individualizirane planove razvoja njihovih potencijala osiguravajući im takvo okruženje u kojem na temelju vlastite aktivnosti sami dolaze do novih spoznaja. Tijekom slobodnog rada djece, njihova uloga je upoznati dijete s materijalom i pružiti djetetu dodatnu pomoć (ako ju zatraži). Iz ovoga proizlazi koliko je zapravo složena uloga Montessori učitelja – odgojitelja: „Kad dijete postane aktivno, učitelj mora postati pasivan, ali ipak budno paziti“ (Jagrović, 2007:73).

Odgovornost, jedinstvenost, različitosti, kritičko mišljenje, uočavanja i rješavanja problema, ... – samo su neke od osobina, vrijednosti i vještina koje njeguje Montessori pristup, a našem društvu, koje se suočava s raznim izazovima i čestim promjenama, prijeko su potrebne (Buczynski i suradnice, 2019). Stoga ne čudi što je ovaj koncept često istraživani i mnogi odgojno-obrazovni stručnjaci primjenjuju ga (ili neke njegove elemente) u odgojno-obrazovnoj praksi.

samostalnost, prihvaćanje praktičnost, sposobnost

